

INSTYTUT ARCHEOLOGII I ETNOLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
DAWNIJ INSTYTUT HISTORII KULTURY MATERIALNEJ PAN

KWARTALNIK
HISTORII KULTURY
MATERIALNEJ

ROK L

WARSZAWA 2002

NR 1

KOMITET REDAKCYJNY

Andrzej Klonder — *redaktor*; Elżbieta Mazur — *zastępca redaktora*,
Maria Bogucka, Andrzej Janeczek, Leszek Kajzer, Elżbieta Kowalczyk,
Jerzy Kowalczyk, Jerzy Kruppé, Maria Nietyksza, Jan Pazdur,
Janusz Sztetyło, Wojciech Szymański, Teresa Dunin-Wąsowicz,
Andrzej Wyrobisz — *członkowie komitetu*
Martyna Milewska, Ludmiła Paderewska — *sekretarze*
Sekretarz techniczny Redakcji — Magdalena Bis

Adres Redakcji:
00-140 Warszawa, Al. Solidarności (d. Świerczewskiego) 105
tel. 620 28 81 w. 146

Skład i łamanie:
Krzysztof Anuszewski

Drukarnia PUIP, tel./fax (0-22) 768 13 14

Nakład 550 egz. Arkuszy wydawniczych 10,0. Papier offset 80 g.
Oddano do składania w maju 2002 r., druk ukończono
w czerwcu 2002 r.

SOMMAIRE

ETUDES ET MATERIAUX

Kęstutis Katalynas, Gediminas Vaitkevičius, L'expansion de Vilnius au XIV ^e siècle à la lumière des recherches archéologiques	3
Tomasz Czerwiński, L'équipement de la cabane à la campagne du nord de la Mazovie à la seconde moitié du XIX ^e et la première moitié du XX ^e siècle	11

COMMUNIQUES SCIENTIFIQUES

Marian Głosek, Błażej Muzolf, Deux fragments des heaumes médiévaux trouvés au château de Smoleń, district de Olkusz	35
Mirosław Marcinkowski, Les balances et les poids de commerce de la Vieille Ville à Elbląg	44
Irena Turnau, L'influence des costumes nationaux de l'Europe centrale et orientale sur les costumes de la cour dans les pays scandinaves aux XVII ^e et XVIII ^e siècles	53
Dariusz Głowka, Les conditions des voyages en Europe occidentale dans la seconde moitié du XVIII ^e siècle d'après les ouvrages de relation des trois ecclésiastiques polonais	61

POLEMIQUES ET DEBATS

Piotr A. Nowakowski, Sur la nécessité de propager la terminologie des armes, remarques à propos de l'ouvrage de B. Trubnikov, <i>Wielki leksykon broni i uzbrojenia</i> [Grand lexique des armes], paru en polonais	73
---	----

CRITIQUES, COMPTES RENDUS ET NOTES	79
(v. sommaire polonais)	

CHRONIQUE SCIENTIFIQUE

Collection des machines à vapeur au Musée de l'histoire l'industrie à Opatówek — Jarosław Dolat	109
»Image cartographique des terres polonaises au XVIII ^e et à la première moitié du XIX ^e siècles«, exposition aux Archives centrales des actes anciens AGAD à Varsovie — Elżbieta Kowalczyk	115
»Des familles des gentilshommes compagnards en Poméranie. Leur rôle à travers les siècles«, conférence scientifique, Tuchola Wielka, les 15–16 juin 2001 — Dagmara Fleming, Anetta Głowacka	116

CONTENTS

STUDIES AND MATERIALS

Kęstutis Katalynas, Gediminas Vaitkevičius, The development of Vilnius in the 14 th c. in the light of archaeological excavations	3
Tomasz Czerwiński, The furnishings of the peasant house in northern Mazovia in the second half of the 19 th c. and the first half of the 20 th c.	11

COMMUNIQUES

Marian Głosek, Błażej Muzolf, Two fragments of mediaeval helmets found in the castle in Smoleń, district of Olkusz	35
Mirosław Marcinkowski, Merchants' scales and weights from the Old Town of Elbląg	44
Irena Turnau, The influence of the national costume of Central and Eastern Europe on the court dress in Scandinavia in the 17 th –18 th c.	53
Dariusz Główk a, Travelling conditions in Western Europe in three Polish clergymen's relations from the second half of the 18 th c.	61

POLEMICS AND DISCUSSIONS

Piotr A. Nowakowski, Some remarks on terminology in studies on historic weapons — in connection with the Polish edition of B. Trubnikov's <i>Wielki leksykon broni i uzbrojenia</i> [Great Lexicon of Weapons]	73
--	----

REVIEWS, REPORTS AND NOTES	79
(ref. Polish contents)	

CHRONICLE

The collection of steam engines in the Museum of Industry in Opatówek — Jarosław Dolat	109
“The cartographic picture of Polish territories in the 18 th –19 th c.” — an exhibition in the Main Historical Archive in Warsaw — Elżbieta Kowalczyk	115
“Pomeranian gentry families”; a conference in Tuchola-Wysoka, 15–16 June 2001 — Dagmara Fleming, Anetta Głowacka	116

SPIS TREŚCI

STUDIA I MATERIAŁY

Kęstutis Katalynas, Gediminas Vaitkevičius, Rozwój Wilna w XIV wieku w świetle badań archeologicznych	3
Tomasz Czerwiński, Wyposażenie chałupy wiejskiej na północnym Mazowszu w drugiej połowie XIX i pierwszej połowie XX wieku	11

KOMUNIKATY NAUKOWE

Marian Głosek, Błażej Muzolf, Dwa fragmenty hełmów średniowiecznych znalezione na zamku w Smoleniu, pow. Olkusz	35
Mirosław Marcinkowski, Wagi i odważniki kupieckie ze Starego Miasta Elbląga	44
Irena Turnau, Wpływ ubiorów narodowych środkowej i wschodniej Europy na stroje dworskie w krajach skandynawskich w XVII i XVIII wieku	53
Dariusz Głócka, Warunki podróży po Europie Zachodniej w drugiej połowie XVIII w. w relacjach trzech polskich duchownych	61

POLEMIKI I DYSKUSJE

Piotr A. Nowakowski, O potrzebie upowszechnienia terminologii bronioznawczej — uwagi na marginesie polskiego wydania pracy B. Trubnikowa <i>Wielki leksykon broni i uzbrojenia</i>	73
--	----

RECENZJE

Pavel Kouril, Dalibor Prix, Martin Wihoda, <i>Hrady Českého Slezska</i> — Bogusław Czechowicz	79
Mikola Fedorovič Kotljář, <i>Galic'ko-volins'ka Rus'</i> — Mariusz Bartnicki	81
<i>Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego w średniowieczu</i> , z. 4: <i>Sw-Ż</i> oraz skorowidze, oprac. Anna Borkiewicz-Celińska — Elżbieta Kowalczyk	84
<i>Beloved Children. History of Aristocratic Childhood in Hungary in the Early Modern Age</i> , red. Katalin Peter — Maria Bogucka	85

SPRAWOZDANIA I ZAPISKI	89
----------------------------------	----

KRONIKA NAUKOWA

Kolekcja maszyn parowych w zbiorach Muzeum Historii Przemysłu w Opatówku — Jarosław Dołat	109
„Obraz kartograficzny ziem polskich w XVIII i pierwszej połowie XIX wieku” — wystawa w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie — Elżbieta Kowalczyk	115
„Pomorskie rody ziemiańskie. Ich rola na przestrzeni wieków”, konferencja naukowa, Tuchola-Wysoka, 15–16 czerwca 2001 r. — Dagmara Fleming, Anetta Głowacka	116

Indexed in:

IBZ — International Bibliography of Periodical Literature

IBZ — CD-ROM

IBR — International Bibliography of Book Reviews of Scholarly Literature

IBR — CD-ROM

W najbliższych numerach ukażą się m.in.:

M y c h a j ł o H ł u s z k o, *Wiejskie zaprzęgi końskie na Ukrainie w XVI–XVIII wieku*
K a t a r z y n a M a n i e w s k a, *Głód w Republice Niemców Nadwożańskich w latach 1921–1922*

A n d r z e j W o ź n i a k, *Na peryferiach Grochowa. Z badań nad życiem codziennym Goławia w okresie międzywojennym*

Warunki prenumeraty „RUCH” SA na 2002 r.

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okresy kwartalne, półroczne i roczne.

Cena prenumeraty krajowej na 2002 r. wynosi 39 zł.

Wpłaty na prenumeratę krajową przyjmują jednostki kolportażowe „RUCH” SA właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.

Cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę:
cena prenumeraty + rzeczywiste koszty wysyłki.

Zlecenia na prenumeratę dewizową przyjmowane od osób zamieszkałych za granicą realizowane są od dowolnego numeru.

Wpłaty przyjmuje Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy „RUCH” SA na konto:

Pekao S.A. IV O/Warszawa 12401053-40060347-2700-401112-001

lub kasa Oddziału.

Informacji o warunkach prenumeraty i sposobie zamawiania udziela „RUCH” SA OKDP, 00-958 Warszawa, skrytka pocztowa 12, ul. Jana Kazimierza 31/33 lub telefonicznie:

(22) 5328-731, 5328-820, 5328-816, fax: 5328-732,

internet: www.ruch.pol.pl, e-mail: prenumerata@okdp.ruch.com.pl

Terminy przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną:
do 5.12 — na I kwartał roku następnego, na I półrocze i na cały rok
do 5.03 — na II kwartał roku bieżącego
do 5.06 — na III kwartał roku bieżącego
do 5.09 — na IV kwartał roku bieżącego

Na okładce — postać z tryptyku z drugiej połowy XV w.,
zob. art. M. Głoska i B. Muzolfa, ryc. 6